

Laidiens: 04.03.2016., Nr. 45
Oficiālās publikācijas Nr.: 2016/45.2

Ministru kabineta noteikumi Nr. 131

Rīgā 2016. gada 1. martā (prot. Nr. 10 39. §)

Rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas kārtība un riska samazināšanas pasākumi

*Izdoti saskaņā ar Ķīmisko vielu likuma
11. panta otro daļu*

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka ar bīstamajām ķīmiskajām vielām un bīstamajiem maisījumiem saistīto rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas kārtību un riska samazināšanas pasākumus, kā arī vielas un maisījumus (atkarībā no to daudzuma un bīstamības pakāpes), uz kuriem šī kārtība un pasākumi attiecas.

2. Noteikumos lietotie termini:

2.1. atbildīgā persona – viena vai vairākas fiziskās vai juridiskās personas, kuras norīko objekta īpašnieks, valdītājs vai lietotājs un kuras pārvalda objektu vai iekārtu, ja tām ir tiesības pieņemt lēmumus par objekta vai iekārtas ekspluatācijas sākšanu, ekspluatāciju (tai skaitā tehnisko apkopi, atjaunošanu, pārbūvi vai citām izmaiņām ekspluatācijas gaitā) vai ekspluatācijas apturēšanu;

2.2. avārijatavības pasākumi – pasākumu kopums, lai sagatavotos rīcībai nevēlama notikuma un rūpnieciskās avārijas gadījumā;

2.3. bīstamība – ķīmiskai vielai vai maisījumam piemītoša īpašība vai fizikālais stāvoklis, kas rada vai var radīt kaitējumu videi, cilvēka dzīvībai vai veselībai;

2.4. bīstamā viela – šo noteikumu 1. pielikumā minētā viela vai maisījums, tai skaitā izejvielu, produktu, blakusproduktu, ražošanas atkritumu vai starpproduktu veidā;

2.5. bīstamo vielu klātbūtne – bīstamo vielu faktiskā vai plānota atrašanās objektā vai tādu bīstamo vielu klātbūtne, kas saskaņā ar pamatotiem pieņēmumiem var rasties nekontrolējama ķīmiskā procesa rezultātā vai citas darbības (tai skaitā uzglabāšanas) dēļ, kas kļūst nekontrolējama, un šo vielu daudzums ir vienāds ar šo noteikumu 1. pielikuma 1. vai 2. tabulā norādītajiem kvalificējošiem daudzumiem vai lielāks par tiem;

2.6. blakusobjekts – objekts, kuram tā atrašanās dēļ cita objekta vai iekārtas tuvumā ir paaugstināts rūpnieciskās avārijas risks vai iespējamās smagākas rūpnieciskās avārijas sekas;

- 2.7. darbinieki (nodarbinātie) – fiziskas personas, kas veic noteiktu darbu objektā uz līguma pamata vai ir citu komersantu darbinieki, kas nodarbināti objektā;
- 2.8. darbības vieta – būve vai teritorija, kurā tiek veiktas dažādas darbības, tai skaitā darbības ar ķīmiskām vielām un maisījumiem;
- 2.9. domino efekts – efekts, ko rada objekti vai objektu grupas, kurām var būt savstarpēja nevēlama ietekme un var palielināties lielu rūpniecisko avāriju risks vai šādu avāriju sekas var kļūt smagākas;
- 2.10. esošs objekts – objekts, uz kuru attiecas šie noteikumi, kā arī tiesiskais regulējums par rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas kārtību un riska samazināšanas pasākumiem līdz šo noteikumu spēkā stāšanās dienai;
- 2.11. glabātava – viena vai vairākas noliktavas, krātuves, rezervuāri vai citādas visu veidu tilpnes, no kurām bīstamās vielas nevar izbirt vai izplūst (ja tās nav bojātas), krātuves un citas vietas bīstamo vielu uzglabāšanai krājumos;
- 2.12. iekārta – tehnoloģiska vienība objektā, kura atrodas virszemē vai pazemē un kurā ražo, lieto, apsaimnieko vai uzglabā bīstamās vielas, tai skaitā glabātava. Iekārtā ietilpst viss tās tehniskais nodrošinājums un aprīkojums, būves, cauruļvadi, mašīnas un mehānismi, instrumenti, objekta valdījumā esošie dzelzceļa atzarojumi, doki, izkraušanas pietātnes objekta apkalpošanai, moli, noliktavas vai līdzīgas būves (arī peldošās), kas nepieciešamas iekārtas darbībai;
- 2.13. jauns objekts – objekts, kas tiek uzbūvēts vai sāk darbību pēc šo noteikumu spēkā stāšanās;
- 2.14. kompleksā pārbaude – valsts institūciju kopīgi veikta objekta inspicēšana, lai pārbaudītu rūpniecisko avāriju riska samazināšanas pasākumus (īpaši drošības sistēmas tehniskos un organizatoriskos pasākumus) un rūpniecisko avāriju novēršanas programmā, drošības pārskatā un citos dokumentos sniegtās informācijas atbilstību faktiskajam stāvoklim objektā;
- 2.15. maisījums – maisījums vai šķīdums, kas sastāv no divām vai vairākām ķīmiskām vielām;
- 2.16. nevēlams notikums (incidents) – negatīvas pārmaiņas objekta ekspluatācijas gaitā, piemēram, tehnoloģiska vai mehāniska rakstura bojājumi, neapzināta vai apzināta nepareiza ekspluatācija, kā arī citas novirzes no tehnoloģiskā procesa režīma vai ārējie faktori, kas nav izraisījuši rūpniecisko avāriju;
- 2.17. objekts – visa atbildīgās personas pārziņā esošā teritorija, kuras vienā vai vairākās iekārtās atrodas bīstamās ķīmiskās vielas un bīstamie maisījumi, kas minēti šo noteikumu 1. pielikuma 1. un 2. tabulā, tai skaitā izejvielu, produktu, blakusproduktu, ražošanas atkritumu vai starpproduktu veidā (turpmāk – bīstamās vielas), arī šo objektu kopīgajās vai saistītajās infrastruktūrās vai darbībās. Objektus iedala:
- 2.17.1. zemāka riska līmeņa objekts – objekts, kurā bīstamās vielas ir 1. pielikuma 1. tabulas 2. ailē vai 2. tabulas 2. ailē norādītajos kvalificējošos daudzumos vai pārsniedz tos, bet nesasniedz 1. pielikuma 1. tabulas 3. ailē vai 2. tabulas 3. ailē norādītos kvalificējošos daudzumus. Ja nepieciešams, izmanto 1. pielikuma 6. punktā norādīto bīstamo vielu daudzuma kritēriju (Q kopējais);
- 2.17.2. augstāka riska līmeņa objekts – objekts, kurā bīstamās vielas atrodas 1. pielikuma 1. tabulas 3. ailē vai 2. tabulas 3. ailē norādītajā kvalificējošā daudzumā vai to pārsniedz. Ja nepieciešams, izmanto 1. pielikuma 6. punktā norādīto bīstamo vielu daudzuma kritēriju (Q kopējais);
- 2.18. risks – nevēlamu seku (zaudējumi, kaitējumi) iestāšanās iespējamība noteiktā laikposmā vai konkrētos apstākļos;

2.19. rūpnieciska avārija – notikums, ko izraisa nekontrolējamas vai nekontrolētas norises tādu objektu ekspluatācijas laikā, uz kuriem attiecas šie noteikumi, piemēram, liela apjoma emisija, ugunsgrēks vai eksplozija, kas uzreiz vai pēc kāda laika pašā objektā vai ārpus tā nopietni apdraud cilvēku veselību vai vidi un kas saistīts ar vienu vai vairākām bīstamām vielām;

2.20. sabiedrība – viena vai vairākas fiziskas vai juridiskas personas, kā arī to apvienības vai organizācijas un to grupas.

3. Noteikumi attiecas arī uz gāzes glabāšanu pazemes krātuvēs, darbībai piemērotās dabiskās ģeoloģiskās struktūrās vai neizmantotās raktuvēs (šahtās), kā arī uz bīstamo vielu ķīmiskās un termiskās pārstrādes tehnoloģiskiem procesiem un ar šiem procesiem saistīto uzglabāšanu un pārstrādes procesā radušos atkritumu glabātavām, ieskaitot šo atkritumu dīķus vai dambjus, kuros ir bīstamas vielas.

4. Noteikumi neattiecas uz:

4.1. Aizsardzības ministrijas valdījumā esošiem militāriem objektiem vai glabātavām;

4.2. darbībām ar jonizējošā starojuma avotiem;

4.3. bīstamo kravu pārvadājumiem un ar tiem tieši saistītu pagaidu uzglabāšanu uz autoceļu, dzelzceļa, iekšzemes ūdensceļu, jūras vai gaisa satiksmes transportlīdzekļiem ārpus objektiem, uz kuriem attiecas šie noteikumi, arī iekraušanu un izkraušanu vai transportēšanu uz citiem transportlīdzekļiem vai no tiem dokos, piestātnēs vai šķirotavās;

4.4. bīstamo vielu transportēšanu pa cauruļvadiem uz sūkņu stacijām, kas atrodas ārpus objektiem, uz kuriem attiecas šo noteikumu prasības;

4.5. derīgo izrakteņu izpēti, ieguvi un pārstrādi raktuvēs, karjeros un urbumos;

4.6. derīgo izrakteņu, tostarp ogļūdeņražu, izpēti un ieguvi atklātā jūrā;

4.7. gāzes glabāšanu pazemes krātuvēs atklātā jūrā tam paredzētās glabāšanas krātuvēs, kā arī vietās, kur notiek derīgo izrakteņu, tostarp ogļūdeņražu, izpēte un ieguve;

4.8. atkritumu poligoniem, arī atkritumu pazemes glabātavām.

5. Atbildīgā persona izstrādā un veic šajos noteikumos paredzētos un citus nepieciešamos rūpniecisko avāriju riska samazināšanas pasākumus, lai nodrošinātu darbinieku, apkārtējo iedzīvotāju un sabiedrības drošību un aizsargātu tos no rūpnieciskās avārijas kaitīgās iedarbības, kā arī saglabātu kvalitatīvu vidi, bet, ja notikusi avārija, – atjaunotu vides kvalitāti.

6. Objekta vai iekārtas vai tās atsevišķu daļu ekspluatāciju nedrīkst uzsākt vai turpināt vai nedrīkst veikt tajā darbības ar atsevišķām bīstamām vielām, ja atbildīgās personas veiktajiem pasākumiem rūpniecisko avāriju riska un avāriju seku smaguma samazināšanai ir būtiski trūkumi, kuru dēļ var izraisīties rūpnieciska avārija, vai rūpnieciskās avārijas gadījumā nav iespējams ierobežot tās izplatību un novērst eskalāciju.

7. Atbildīgā persona nosaka bīstamās vielas klātbūtni objektā, salīdzinot maksimāli iespējamo bīstamo vielu daudzumu objektā ar kvalificējošiem daudzumiem zemāka un augstāka riska līmeņa objektiem vai aprēķinot bīstamo vielu daudzuma kritēriju (Q kopējais) atbilstoši šo noteikumu 1. pielikumam, un sagatavo iesniegumu par bīstamajām vielām objektā (turpmāk – iesniegums), kurā iekļauj šo noteikumu 2. pielikumā minēto informāciju.

8. Atbildīgā persona, novērtējot rūpniecisko avāriju risku, kā arī plānojot un izpildot riska samazināšanas pasākumus, lai novērstu rūpnieciskās avārijas, kurās iesaistītas bīstamas vielas, un mazinātu notikušu avāriju seku nevēlamo ietekmi, konsekventi un efektīvi nodrošinot augstu cilvēku un vides aizsardzības līmeni:

8.1. nosaka iespējamās apdraudējums – riska avotus – un iespējamās nevēlamās notikumus objektā vai ārpus tā, kuri var izraisīt rūpniecisko avāriju vai tiešus rūpnieciskās avārijas draudus;

8.2. saskaņā ar šo noteikumu 3. pielikuma I daļu izstrādā rūpniecisko avāriju novēršanas politiku, kurā raksturo atbildīgās personas vispārīgos mērķus, darbības principus, uzdevumus un atbildību, kā arī apņemšanos nepārtraukti uzlabot rūpniecisko avāriju risku kontroli un nodrošināt augstu aizsardzības līmeni;

8.3. izvērtē rūpnieciskās avārijas iespējamās sekas;

8.4. nosaka, kāda nevēlamu notikumu attīstība var radīt vissmagākās sekas videi, cilvēka dzīvībai, veselībai vai īpašumam, ņemot vērā iespējamo savstarpējo nevēlamo ietekmi starp bīstamajām vielām dažādās tehnoloģiskajās iekārtās, būvēs, aprīkojumā vai bīstamo kravu transportlīdzekļos objekta teritorijā, kā arī ārējo riska faktoru ietekmi;

8.5. novērtē tādas rūpnieciskās avārijas iespējamību, kura radītu vissmagākās sekas videi, cilvēka dzīvībai, veselībai vai īpašumam;

8.6. atbilstoši objekta rūpniecisko avāriju bīstamībai, objekta organizatoriskai struktūrai un darbības sarežģītībai izveido drošības pārvaldības sistēmu, lai nodrošinātu sistemātisku, objektīvu un regulāru rūpniecisko avāriju riska novērtēšanu un riska samazināšanas pasākumu plānošanu, izvērtēšanu, izpildi un kontroli objektā vai visās objekta iekārtās, kas atrodas vienā teritorijā, tai skaitā darba vides novērtējumu saskaņā ar normatīvajiem aktiem par darba vides iekšējās uzraudzības veikšanu;

8.7. iesaista drošības pārvaldības sistēmu kopējā objekta darba organizācijas un vadības sistēmā, nodrošinot organizatoriskos procesus un nosakot darbinieku pienākumus un atbildību, iekšējos normatīvos aktus, to praktisko pielietojumu, tehniskos paņēmienus un nepieciešamos resursus rūpniecisko avāriju novēršanas politikas izstrādāšanai un īstenošanai;

8.8. atbilstoši rūpniecisko avāriju bīstamības līmenim un objekta īpašnieka vai turētāja un darbību veicēja organizācijas organizatoriskās struktūras vai darbības sarežģītībai īsteno rūpniecisko avāriju novēršanas politiku, izmantojot atbilstošus līdzekļus, struktūras un drošības pārvaldības sistēmu;

8.9. izvērtē objekta drošības pārvaldības sistēmas atbilstību šo noteikumu prasībām;

8.10. izvērtē paredzēto vai veikto rūpniecisko avāriju riska samazināšanas pasākumu lietderību un efektivitāti;

8.11. norāda un pamato, ka nozīmīgākie riski ir identificēti un ir veikti nepieciešamie pasākumi, lai novērstu rūpnieciskās avārijas vai šādu avāriju gadījumā samazinātu to ietekmi uz cilvēkiem un vidi;

8.12. novērtē rūpniecisko avāriju risku. Ja, izvērtējot rūpnieciskās avārijas risku, atbildīgā persona konstatē, ka nepieciešamas pārmaiņas drošības pārvaldības sistēmā vai jāveic citi rūpnieciskās avārijas riska samazināšanas pasākumi, šīs pārmaiņas vai pasākumus un to izpildes termiņus norāda drošības pārskatā vai rūpniecisko avāriju novēršanas programmā.

9. Atbildīgā persona paziņo Valsts vides dienestam un attiecīgajai pašvaldībai:

9.1. par objekta darbības sākšanu (ja ir izstrādāti visi saskaņā ar šiem noteikumiem nepieciešamie dokumenti un saņemts attiecīgās pašvaldības saskaņojums par darbības uzsākšanu) – nedēļu pirms objekta darbības sākšanas;

9.2. par objekta darbības pārtraukšanu – ne vēlāk kā nedēļu pirms objekta darbības pārtraukšanas uz laiku vai tā slēgšanas;

9.3. par izmaiņām objektā vai iekārtā, kas var būtiski palielināt rūpniecisko avāriju bīstamību vai risku vai kas ir norādītas šo noteikumu 26.1. un 26.2. apakšpunktā (ja ir izstrādāti un apstiprināti visi saskaņā ar šiem noteikumiem nepieciešamie dokumenti), – ne vēlāk kā nedēļu pirms iekārtas darbības sākšanas;

9.4. par objekta pārveidojumiem, kas var ievērojami samazināt rūpniecisko avāriju risku, – ne vēlāk kā nedēļu pirms paredzētajām izmaiņām.

II. Vispārīgās prasības rūpnieciskās avārijas novēršanas dokumentācijas sagatavošanai, iesniegšanai un izskatīšanai

10. Atbildīgā persona šo noteikumu 7. punktā minēto iesniegumu papīra un elektroniska dokumenta veidā iesniedz Valsts vides dienestā, ja paredzams, ka:

10.1. bīstamās vielas maksimālais daudzums objektā var sasniegt vai pārsniegt šo noteikumu 1. pielikumā norādītos kvalificējošos daudzumus zemāka riska līmeņa objektiem;

10.2. bīstamo vielu daudzuma kritērijs (Q kopējais), aprēķinot to saskaņā ar šo noteikumu 1. pielikuma 7. punktā norādīto formulu, var būt viens vai lielāks par vienu;

10.3. tiks veiktas izmaiņas, kas norādītas šo noteikumu 26. punktā.

11. Atbildīgā persona šo noteikumu 7. punktā minēto iesniegumu iesniedz:

11.1. ne vēlāk kā sešus mēnešus pirms objekta būvdarbu sākšanas, ja nav veikts ietekmes uz vidi novērtējums;

11.2. ne vēlāk kā sešus mēnešus pirms objekta ekspluatācijas sākšanas, ja ietekmes uz vidi novērtējums ir veikts;

11.3. ne vēlāk kā četrus mēnešus pirms izmaiņām darbības vietā, kuru rezultātā tā kļūst par zemāka vai augstāka riska līmeņa objektu šo noteikumu izpratnē;

11.4. ne vēlāk kā trīs mēnešus pirms šo noteikumu 26. punktā minētajām izmaiņām.

12. Ja iesniegumā norādītā informācija ir nepilnīga vai neatbilst šo noteikumu prasībām, Valsts vides dienests viena mēneša laikā pēc iesnieguma saņemšanas pieprasa atbildīgajai personai papildinformāciju vai norāda uz kļūdām iesniegumā.

13. Valsts vides dienests viena mēneša laikā pēc iesnieguma vai šo noteikumu 12. punktā minētās papildinformācijas saņemšanas informē atbildīgo personu par to, vai ir pareizi noteikta bīstamo vielu klātbūtne objektā.

14. Valsts vides dienests elektroniski nosūta iesnieguma kopiju Vides pārraudzības valsts birojam, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestam un pašvaldībām, kuru teritorijā atrodas objekts vai kuru teritorijas var skart rūpnieciskā avārija.

15. Atbildīgā persona izstrādā rūpniecisko avāriju novēršanas programmu un papīra un elektroniska dokumenta veidā iesniedz to Vides pārraudzības valsts birojā, ja ir spēkā viens no šādiem nosacījumiem:

15.1. bīstamo vielu maksimālie daudzumi objektā vai visās objekta iekārtās, kas atrodas vienā teritorijā, ir vienādi ar šo noteikumu 1. pielikumā norādītajiem kvalificējošiem daudzumiem, kas attiecas uz zemāka riska līmeņa